

3.1.3 REHABILITACIÓ, RESTAURACIÓ I CREACIÓ D'ESPais NATURALS

A Catalunya, la conservació de la diversitat biològica s'ha entès més sovint en el sentit de conservar allò que es té, que no pas en el de recuperar allò que existia o que es podria tornar a tenir. A diferència del que passa en el camp de la conservació, en l'àmbit de la rehabilitació i la restauració l'endarreriment i la manca d'experiència és considerable.

L'únic programa de restauració sistemàtic és el de les àrees afectades per les activitats extractives i, esporàdicament, les àrees afectades per certes obres d'infraestructura; tant en un cas com en l'altre, seria més apropiat parlar de rehabilitació o de correcció d'impactes que no pas de restauració dels hàbitats transformats. La veritable restauració d'hàbitats naturals és molt escadussera i la restauració d'ecosistemes o paisatges funcionals és pràcticament desconeguda a Catalunya, només hi ha alguna petita excepció en determinats espais naturals de protecció especial. La restauració o la rehabilitació dels hàbitats litorals i marítics és encara més escassa que la terrestre, i entre aquests darrers és pràcticament inexistent en els ambients esteparis.

En general s'està complint la normativa a la majoria de les activitats extractives, les restauracions s'integren bé en el medi i en el paisatge i cada cop hi ha un percentatge més elevat de les explotacions que realitzen una restauració integrada. Ocasionalment el seguiment d'una certa rutina en els plantejaments de restauració fa difícil la aplicació de solucions imaginatives. Més conflictius són els préstecs i extraccions vinculades amb l'obra pública i la manca de restauració de les antigues pedreres i graveres que avui resten abandonades.

Estat de restauració de les activitats extractives autoritzades
(1997)

Estat de restauració	Expedients		Superfície	
	Nombre	(%)	Hectàrees	(%)
Activitats extractives autoritzades que no han iniciat l'explotació	167	9,28	957	10,21
Activitats extractives amb restauració no iniciada	679	37,72	4.444	47,42
Activitats extractives amb restauració integrada	274	15,22	2.292	24,46
Activitats extractives restaurades en període de garantia	254	14,11	949	10,13
Activitats extractives restaurades amb fiança retornada o de DPH	426	23,67	730	7,79

TOTAL	1.800	100,00	9.372	100,00
-------	-------	--------	-------	--------

La correcció d'impactes ambientals derivats de projectes d'obres és encara força migrada, tot i que en els darrers anys s'ha notat una evolució molt positiva. Els resultats són molt variables segons quina sigui la obra, hi ha alguns exemples d'obres relativament ben restaurades com els Túnel de Vallvidrera i l'Eix Transversal en alguns dels seus trams, mentre que altres obres són ben conegudes pel seu fort impacte ambiental i paisatgístic, o per la seva pobre restauració, com és el cas de l'autopista de Manresa.

En un bon nombre d'espais naturals protegits els seus plans rectors —normalment plans especials de protecció— especifiquen àmbits i objectius de restauració o regeneració per a certs hàbitats o paisatges, malgrat tot, les experiències dutes a terme no han estat massa nombroses. Es pot destacar l'acondicionament de l'àrea excavada del volcà Croscat, un cert nombre d'experiències de restauració de zones humides, i molt poques iniciatives en hàbitats litorals.

En contrast amb la penúria de realitzacions de restauració o de rehabilitació, el nombre d'espais naturals degradats o transformats ha augmentat molt de pressa durant els darrers decennis, i en la mateixa proporció han augmentat les possibilitats —teòriques si més no— de poder restaurar sistemes naturals, hàbitats o paisatges. Un dels casos més obvis és el dels cursos hídrics, que s'han seguit canalitzant, malgrat que en molts casos l'experiència internacional ha demostrat a bastament els inconvenients d'aquesta opció i ha justificat ecològicament i econòmicament la conveniència d'emprendre programes de descanalització i de restauració dels sistemes hídrics i de tractar-los com a sistemes ecològics funcionals. Només ocasionalment s'han experimentat algunes tècniques de bioenginyeria per a la protecció de marges de rius, com per exemple al riu Fluvià i en algun tram del baix Ebre.

Un problema addicional és que s'ha fet ben poca recerca aplicada sobre ecosistemes de referència per als projectes de restauració. Tot i aquestes limitacions hi ha cada cop més un interès per la restauració d'hàbitats naturals o seminaturals, sigui per part d'organitzacions no governamentals, sigui fins i tot per part d'alguns ens locals. Com a exemple paradigmàtic hi hauria l'interès i iniciativa de municipis com Ivars d'Urgell o Vila-sana que han sol·licitat a la Generalitat la restauració de l'antic estany d'Ivars.

Objectius a assolir:

- Considerar la rehabilitació, la restauració o la creació d'espais naturals com a element integrant de tota política de conservació, establint els corresponents programes i prioritats, i dotant-los dels recursos pertinents.

- Completar les iniciatives actuals de restauració d'activitats extractives amb un major rigor en l'anàlisi de la ubicació de les explotacions, el foment de la restauració integrada, l'aplicació de solucions més imaginatives, la restauració de les antigues extraccions que han restat sense restaurar, el control dels préstecs i extraccions vinculades amb l'obra pública, etc.
- Incorporar els elements ambientals i de conservació de la biodiversitat a la presa de decisions durant les primeres fases de la planificació de tot projecte d'obra, i garantir l'adequada execució de les mesures correctores, donant el mateix pes als aspectes de disseny i seguretat, que a la recuperació ambiental del medi en el que s'insereix.
- Compensar la pèrdua d'àrees naturals com a resultat de l'execució de determinats projectes d'obres, amb l'obligació d'adquirir i restaurar un espai amb les mateixes característiques del que ha estat afectat, o de protegir-ne efectivament una superfície superior.
- Iniciar un programa de restauració d'indrets afectats per les activitats agropecuàries i de limitació dels actuals impactes directes, donant prioritat a la restauració de zones afectades per l'erosió o la degradació del sòl, i a la millora de la qualitat dels aquífers afectats per la contaminació provinent de l'agricultura i la ramaderia.
- Promoure actuacions de restauració emblemàtiques i exemplars en els espais naturals protegits i en relació als diferents tipus d'hàbitats, afavorint la seva contribució a la identificació d'ecosistemes de referència, l'experimentació de tècniques, la formació d'experts i la difusió d'experiències.
- Fomentar l'endegament d'iniciatives privades de restauració i donar un especial suport a les propostes elaborades des de l'Administració local i les organitzacions conservacionistes i naturalistes.
- Promoure l'aplicació de tècniques de bioenginyeria, la formació d'experts en aquest camp, i la realització de cursos pràctics de formació sobre restauració d'hàbitats naturals i utilització de tècniques d'enginyeria ecològica.